

9. Nazarovec S. (2017). Biblioteka 4.0: tehnologiji ta servisi majbutnogo. *Biblioteknij visnik*, 5, pp. 3—14.
10. *Pro shvalennya Konceptiji rozvitku cifrovoyi ekonomiki ta suspilstva Ukrayini na 2018—2020 roki ta zatverdzhennya planu zahodiv shodo yihi realizaciyi* : rozporjadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 17 sichnya 2018 r. № 67-r. (2019). Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptiji-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yihi-realizaciyi>.
11. Redkina N. S. (2018). Mirovye tendencii razvitiya bibliotek: optimizm vs pessimizm (po materialam zarubezhnoj literatury). *Chast 1. Bibliosfera*, 4, pp. 87—94.
12. Serbin O., Yaroshenko T. (2015). Aspekti reformuvannya ta vdoskonalennya suchasnoyi biblioteknoyi osviti. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 2, pp. 12—15.
13. Solyanik A. A. (2019). Aktualni profesijni kompetentnosti dlya personalu novoyi biblioteki. *X Lvivskij mizhnarodnij biblioteknij forum "Nova biblioteka — vidpovidalnist kozhnogo"* : zb. materialiv. Kyiv, pp. 28—30.
14. Solyanik A. A. (2018). Zmist cifrovoyi kompetentnosti zdobuvachiv vishoyi informacijnoyi osviti. *Informaciya, komunikaciya ta upravlinnya znannyami v globalizovanomu sviti : materialy mizhnar. nauk. konf. (15 travnya 2018 r.)*. Kyiv, pp. 230—231.
15. Solyanik A. (2017). Suchasni trendi modernizaciyi vishoyi bibliotekno-informacijnoyi osviti Ukrayini. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 1, pp. 21—24.
16. *Standart vishoyi osviti Ukrayini: pershij (bakalavrskij) riven, galuz znan 02 Kultura i mistectvo, specialnist 029 "Informacijna, bibliotekna ta arhivna sprava"* : zatverdzheno i vvedeno v diyu Nakazom Ministerstva osviti i nauki Ukrayini vid 12.12.2018 r. № 1378. (2019). Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/029-informatsiy-na-bibliotekna-ta-arkhivna-sprava-bakalavr.pdf>.
17. *Ukrayina 2030 — krayina z rozvnutoyu cifrovoyu ekonomikoyu*. (2019). Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
18. *Cifrova adzhenda Ukrayini — 2020: konceptualni zasadi. Pershochergovi sferi, iniciativi, proekti "cifrovizaciyi" Ukrayini do 2020 roku : proekt (versiya 1.0.)*. (2016). Kyiv. Available at: <https://ucc.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
19. *The 10 Skills You Need to Thrive in the Fourth Industrial Revolution*. Available at: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourthindustrial-revolution>.

Надійшла до редакції 14 січня 2020 року

УДК 024+[025.355:025.4.03]:004.031.4](477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2020.2(283).28-33

Наталія Лоциньська,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник відділу
інформаційно-комунікаційних технологій НБУВ,
e-mail: loschynska@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6535-5863>

Популярні онлайн-бібліотеки з україномовним контентом

Новий історичний етап розвитку суспільства в XXI ст. зумовлює потребу трансформації діяльності сучасних наукових бібліотек, вдосконалення та розвитку окремих положень бібліотекознавства, узгодження бібліотечної теорії та практики з основними вимогами сучасної інтернет-спільноти. Розв'язанню окреслених проблем має сприяти Закон України "Про Національну програму інформатизації" (№ 74/98-ВР від 4 лютого 1998 р.), що регулює процеси забезпечення громадян і суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією завдяки широкому використанню інтернет-технологій. У статті досліджено місце, роль та перспективи функціонування в інформаційному просторі електронних бібліотек з україномовним контентом. Здійснено огляд десяти найпопулярніших сучасних бібліотек за їх структурою, завданнями, тематично-змістовим наповненням, відкритістю інформації тощо. Подано стислий огляд праць українських дослідників та європейської Хартії про збереження цифрової спадщини, ухваленої ЮНЕСКО.

Питання створення онлайн-бібліотек є актуальним, а отже в інформаційно-бібліотечному середовищі активно вивчають різноманітні аспекти їхньої діяльності. Насамперед варто звернути увагу на зв'язок електронних бібліотек з освітніми потребами слухачів вищої та середньої школи. Сьогодні віртуальні бібліотечні ресурси становлять один із найпродуктивніших напрямів розвитку цифрових технологій, і можна впевнено прогнозувати їх інтенсивне впровадження в найближчому майбутньому.

Ключові слова: онлайн-бібліотека; оцифрування; контент; цифровий документ; веб-сайт; оцифровані ресурси; цифрові носії; медіафайли

Постановка проблеми. Сучасне суспільство охоплюють численні інформаційні потоки, а отже швидка реакція на події можлива завдяки оперативному опрацюванню даних: отриманню, аналізу, систематизації й трансляції реципієнту. Одним із найповніших джерел інформації нині є онлайн-бібліотеки, архіви книг, статей, ізо-, аудіо-, відеоматеріалів, що зберігаються у всесвітній мережі. З огляду на постійний розвиток сучасного інформаційного простору

й цифровізацію майже всіх процесів життєдіяльності вважаємо за потрібне розглянути особливості створення та функціонування мережових бібліотек з україномовним контентом.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти діяльності електронних бібліотек досліджували І. Павлуша [2], В. Резніченко [3], В. Бондаренко [1], К. Лобузін [4], І. Лобузін [8], Н. Пасмор [5].

На думку Н. Пасмор, розмаїття форм інформаційного обслуговування у стратегічному плані має забезпечити:

- збереження національної, культурної, історико-правової спадщини на цифрових носіях;
- інтеграцію оцифрованих ресурсів до світового соціокультурного простору;
- відкритий доступ до результатів наукових досліджень (електронні архіви, репозитарії);
- доступ до цифрового контенту в будь-який час тощо [5].

На думку дослідників, "у світі ЕБ формується як оригінальне інформаційне середовище для об'єднання колекцій, послуг і людей з метою надання доступу користувачам до інформаційних ресурсів (ІР)" [6, с. 26].

В інформаційно-бібліотечному середовищі активно вивчають проблематику онлайн-бібліотек, зокрема принципи їх створення, наповнення, зручності користування, актуальності, мобільності тощо.

У наш час електронні бібліотеки становлять один із найпродуктивніших напрямів розвитку цифрових технологій. Значну роль у цьому процесі відіграла Хартія про збереження цифрової спадщини, ухвалена на 32-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО у Парижі 2003 р. Документ містить план реалізації програми "Пам'ять людства", що має на меті оцифрування найцінніших пам'яток світової культури. Україна також долучилася до втілення цього проєкту, однак етапи практичного впровадження пов'язані з труднощами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру [7, с. 283].

Мета статті — проаналізувати найпопулярніші сайти з україномовним контентом, розглянути їх основні функції та завдання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звертаючись до термінологічного поля, зазначимо, що "електронна бібліотека" — впорядкована колекція різноманітних цифрових документів (у тому числі книг), забезпечена засобами навігації та пошуку. Здебільшого це веб-сайт, де поступово накопичуються різні матеріали (тексти, комп'ютерні програми тощо) і медіафайли, кожен з яких самодостатній і доступний в будь-який момент" [1, с. 16].

За даними Вікіпедії, мета створення електронної бібліотеки така:

- забезпечення можливості роботи з документами обмеженого доступу (рідкісними й рукописними книгами, фотоальбомами, дисертаціями, архівами, котрих немає у більшості бібліотек);
- забезпечення доступу до інформації, що існує лише в електронній формі;
- надання користувачам ширших можливостей роботи з електронними документами великих обсягів;
- інформаційне забезпечення користувачів повнотекстовими базами даних у режимі теледоступу (https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронна_бібліотека).

Останніми роками в Україні впорядковано численні онлайн-бібліотеки відповідно до потреб сучасної аудиторії. Вони оперативні реагують на запити громадськості, надаючи широкий спектр різноаспектної ін-

формації. Одним із вагомих завдань електронних бібліотек є інформаційний супровід освітнього процесу й забезпечення доступу до навчальної, художньої, спеціалізованої літератури тощо. Розглянемо докладніше електронні бібліотеки з україномовним контентом.

1. *Libruk* (<https://www.libruk.com.ua/>). Електронна бібліотека, що спеціалізується на українській художній літературі. Як зауважують розробники ресурсу, "наш сайт був створений з любов'ю до рідної мови, виключно з метою донесення до читача чудових творів талановитих українців".

На сторінках Libruk згруповано твори українських письменників-класиків і сучасних авторів. Користувачі мають змогу читати книги онлайн та вільно їх завантажувати. Репрезентовано не лише літературу художнього спрямування, а й біографії вітчизняних письменників; в окремому розділі "Самвидав" можна безплатно опублікувати власні книги.

Пошук здійснюється за іменем автора та за жанром твору. 51 жанр обрано доволі професійно, хоча окремі позиції не входять до цього поняття: "наука", "історія", "сучасна література", "саморозвиток", "уривок". Під час ґрунтовнішого ознайомлення з ресурсом з'ясувалося, що "наука" об'єднує науково-фантастичні твори, "історія" — історичні, "саморозвиток" — містить єдину (на час написання статті) книгу про особливу життєву філософію. Сервіс "Мапа письменників України" налічує 286 прізвищ із зазначенням місця походження автора, оригінально візуалізованого за допомогою зображення на карті.

2. *Javalibre.com.ua* (<https://javalibre.com.ua/>). Розробники ресурсу позиціонують його як "бібліотеку книг українською мовою". Літературу репрезентовано у форматах jar, jad, txt, fb2, epub, doc, зручних для читання на різноманітних мобільних пристроях. Ресурс дає змогу завантажувати книги безплатно й переглядати тексти онлайн. Сайт налічує 14 розділів, частина з яких є жанровими (наприклад, роман, повість, поема, байка), частина — тематичними (історія, релігія, філософія), частина — родо-видовими (проза, поезія). Подано анонси книжкових новинок. Знайти видання можна за прізвищем автора, жанровим, родо-видовим, тематичним маркером. Немає градації літератури на художню, наукову, публіцистичну; в одному розділі можуть міститися дитячі вірші, мемуари, наукові монографії, романи, новели, есе тощо. На сайті також зібрано невелику кількість книг неукраїнської тематики та неукраїнських авторів. Об'єднує різноманітні тексти їх україномовність. Не всі розділи містять відповідне до назви наповнення. Наприклад, у розділі "Гумор" подано збірку В. Симоненка "Вино з троянд", у розділі "Релігія" — книгу "Домовик". Більшість текстів розділу "Гумор" — це книги Остапа Вишні та Л. Подерв'янського, хоча репертуар вітчизняної гумористичної літератури не обмежується зазначеними іменами.

3. *"Чтиво"* (<http://chtyvo.org.ua/>). Вільна онлайн-бібліотека україномовної літератури. Наведемо характеристики, подану на сайті:

- тексти зберігаються у різних форматах (fb2, epub, txt, htm, rtf, doc, pdf та djvu);

— зіпсування файлів для зменшення трафіку при завантаженні з бібліотеки (txt.zip, html.zip тощо);

— завантаження файлів у будь-якому доступному форматі або читання безпосередньо з сайту, якщо формат відображається в оглядачі тенет;

— для кожного автора можуть відображатися три "види" творів — власні твори, написані автором; твори, які автор переклав українською; твори, пов'язані з автором (твори про нього);

— для кожного автора можуть бути доступними такі дані: справжнє ім'я, псевдонім(и), ім'я / псевдонім рідною мовою автора, національність, країни проживання, дати народження й смерті, сайт автора, а також біографія;

— для кожного твору можуть відображатися стислі відомості про твір, ім'я автора(-ів) твору, ім'я автора(-ів) перекладу твору, рік написання, обкладинка книги, стислий опис (анотація);

— максимально спрощена навігація сторінками бібліотеки;

— пошук в іменах авторів, назвах творів, описах творів та текстах сторінок довідки;

— коментування творів;

— система закладок ("Моє вибране") на авторів, твори, сторінки.

Однією з "родзинок" бібліотеки є розміщення творів антиукраїнських, брехливо-пропагандистських, відверто ворожих. Цьому розробники надають дивне пояснення: "Ми вважаємо, що ворожа пропаганда теж заслуговує на увагу та її основні зразки варто зберегти у нашому книгосхові для подальшого використання дослідниками і науковцями".

Щоб вирізнити московські пропагандистські твори поміж інших, в їхньому описі є відповідна примітка: "Радимо не читати антиукраїнські пропагандистські твори, якщо ви не досліджуєте їх як фахівець".

Поділ літератури на сайті: "Химерна", "Художня", "Історична", "Народна", "Дитяча", "Наукова", "Навчальна", "Детективи", "Пригоди", "Релігія", "Публіцистика", "Гумор", "Любовна", "Часописи".

Структура головної частини сайту має чимало недоліків, зокрема багато розділів не продумані, випадкові, алогічні. Читачеві складно орієнтуватись у такому сумбурі інформації. Певні підрозділи взагалі не відкриваються, окремі заповнені лише частково. У розділі "Тека авторів" немає жодного прізвища, натомість розміщені назви різноманітних журналів, альманахів ("Сіверянський літопис", "Рідний край") і зовсім без зв'язку збірники наукових статей ("Соціум. Документ. Комунікація", "Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету"). У багатьох розділах подано не назви творів, а назви журналів чи інших періодичних видань. Наприклад, у розділі "Гумор": "Перець", "Маски", "Лис Микита", "Крокодил". Завдання сайту розробники сформулювали цілком конкретно: "Метою діяльності даної е-бібліотеки є поширення і популяризація україномовних творів серед читачів. Причин виникнення бібліотеки є декілька і основні з них розкрито нижче. Оскільки в Україні на даний час склалась така ситуація, коли

через нестачу коштів фонди звичайних бібліотек (як шкільних, так і громадських) поповнюються дуже повільними темпами, то це призводить до значного браку книжок нерадянського періоду — тих, що були заборонені московськими більшовиками і до останнього часу запилувались у спецсховищах, тих, що видавались українською діаспорою, а також видань останніх років — такі книги звичайній людині надзвичайно важко роздобути у паперовому вигляді". Дивно читати такі міркування 2020 року! Які книги нині важко роздобути? Що є бібліографічною рідкістю серед видань, заборонених більшовиками? Це все риторичні запитання. Хіба впродовж останніх 20 років проблематично знайти будь-яку українську книгу в будь-якій формі збереження інформації?

До переваг ресурсу належить можливість читача самостійно розміщувати власні твори. Утім, подані без попереднього прочитання й рецензії фахівця, вони можуть лише засмічувати зібрання.

4. "УкрЛіб" (<https://www.ukrlib.com.ua/>). Онлайн-бібліотеку української літератури засновано на зламі тисячоліть, далекого 2000-го. Сьогодні вона позиціонує себе як найбільша мережева електронна бібліотека української літератури. Засновники проекту намагаються популяризувати рідну мову й культуру, плекати любов до літератури. На головній сторінці читач мав би ознайомитись із засадничими принципами роботи е-бібліотеки, щоб сформулювати думку про цей інформаційний продукт, визначити його цінність. Однак на відвідувачів чекає розчарування, адже, на відміну від "Чтива", на сторінці не зазначено про мету, завдання, ключові принципи, перспективи роботи ресурсу. Натомість розміщено лише коротеньке звернення засновника сайту Є. Васильєва до користувачів: "Вітаю на найбільшій в інтернеті електронній бібліотеці української літератури. Починаючи з 2000 року, ми намагаємося популяризувати українську мову і культуру, плекати любов до рідної літератури новим і новим поколінням. Дякую, що завітали на УкрЛіб". Портал містить лише п'ять розділів: "Українська література", "Світова література", "Навчання", "Літературознавство", "Матеріали на русском". Отже, наявний не лише україномовний контент, хоча незрозуміло, про які матеріали йдеться. Позитивним нововведенням є наявність на сайті шкільної програми з української літератури, що допоможе зорієнтувати учнів у масиві обов'язкових до прочитання творів. Ознайомитись із матеріалами можна без попередньої реєстрації та безплатно.

Комерційну частину сайту репрезентує розділ "Магазин книг", де подано рекламу сучасних бестселерів і масової літератури. Також можна поцікавитись, які саме книги наразі читають інші відвідувачі, для чого слід перейти до розділу "Рейтинг творів", де розміщено відомості про твори дня, найпопулярніші видання та останні надходження до бібліотеки.

Значну увагу приділено навчальним матеріалам: рефератам, творам, переказам, контрольним запитанням, домашнім завданням, підручникам, навчальним презентаціям. Цілком зрозуміло, що серед учнівської молоді ресурс "УкрЛіб" надзвичайно популярний.

5. *ЕБ "Українська література"* (<https://ukrclassic.com.ua/>). Розробники сайту зауважують: "Ми раді вітати Вас у нашій електронній бібліотеці, шановні учні, а також поціновувачі української літератури! Саме тут Ви маєте можливість отримати вільний доступ до кращих творів класичної української літератури, з якими ми всі почали знайомство ще в школі. Для зручної і швидкої роботи з матеріалами сайту, всі письменники були структуровані за алфавітним покажчиком. Вам необхідно всього лише в один клік обрати потрібного автора і перед Вами відкриється сторінка зі списком усіх необхідних матеріалів, що відносяться до автора. В цей список входять: біографії письменника (детальна і коротка); твори письменника, які можна читати прямо на сайті або ж завантажити в різних форматах (.docx .fb2 .pdf .djvu) в один клік безкоштовно і без реєстрації, для читання на мобільному телефоні, планшеті, електронній книзі; скорочені твори та перекази — для економії часу або ж для повторення раніше прочитаного твору; аналіз і характеристики творів — завдяки яким ви зможете краще і швидше підготуватися до уроку або ЗНО; шкільні твори допоможуть вам виконати домашнє завдання. При розробці сайту ми намагалися приділяти увагу простоті користування і лаконічності подачі матеріалів — все те, що необхідно для економії ваших сил і часу під час вивчення української літератури".

Завдання бібліотеки — допомогти випускникам школи у підготовці до ЗНО з української літератури. Каталог авторів і творів узгоджений з програмою підсумкового незалежного контролю. Наведено офіційну програму ЗНО з української літератури на 2020 р. Відповідно до неї дібрано літературу, характеристику творів, подано літературознавчий аналіз, теоретичне підґрунтя, зразки формулювання власних думок щодо прочитаних текстів. Одним з етапів зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури є завдання з розгорнутою відповіддю — створення власного письмового висловлювання на дискусійну тему. Воно потребує вміння формулювати і обстоювати власні думки, аргументувати, наводити приклади для їх підтвердження, робити висновки, логічно й послідовно викладати міркування у зв'язному тексті, а також передбачає тестування рівня знань учасників ЗНО з національної та світової літератури, історії та мистецтва. У характеристиці зазначено жанр твору, тему, ідею, героїв, історію створення тощо.

6. *Shift Library CMS* (<http://lib.shiftcms.net/>). Бібліотека української та зарубіжної літератури українською мовою, завданням якої є, як зазначено на сайті, "поширення і популяризація україномовних творів серед читачів. Особлива увага приділяється книжкам нерадянського періоду, що видавались українською діаспорою, а також виданням останніх років. Пріоритетним завданням бібліотеки є надання читачам електронних книг в повному обсязі та забезпечення школярів і студентів україномовним матеріалом, який вони вивчають за програмами навчальних закладів".

Книги згруповано за такими жанрами: "гумор", "детективи й трилери", "дитяча література", "довідко-

ва література", "документальна література", "домоведення (дім і сім'я)", "комп'ютери та Інтернет", "любовні романи", "наука", "освіта", "поезія", "драматургія", "пригоди", "проза", "релігія і духовність", "старовинна література", "фантастика". Не зрозуміло, що охоплює жанр "старовинна література" (мабуть, давня) і які твори внесено до розділів "освіта", "наука", "релігія", "домоведення". Жанрові поняття в цьому разі змішано з галузевою класифікацією. Авторам варто було ознайомитися з Універсальною десятиковою класифікацією, що стосується й розробників решти проаналізованих сайтів. "Наука", "освіта" — це радше вказівка на стиль твору. Такий розділ може охоплювати надто великий масив літератури, що утруднює пошук.

На думку творців ресурсу, компактність, зручність та універсальність електронних текстів яскраво свідчать про те, що в електронній книзі велике майбутнє й українці просто зобов'язані йти в ногу з часом. Саме тому розробники прагнуть забезпечити якнайзручніше користування та якнайпростіший доступ до контенту електронної бібліотеки. Однак ця декларація не завжди відповідає пропозиції.

7. *ЕБ Національної бібліотеки України для дітей* (<http://www.chl.kiev.ua/elibrary/>). У фонді Національної бібліотеки України для дітей є багато книг, що збереглися в одиничних примірниках і репрезентовані у зібранні рідкісних і цінних видань. Окремі з них являють собою справжні шедеври книжкової культури періоду другої половини XIX — першої половини XX ст., є й малотиражні цікаві наукові дослідження, котрі можуть стати у пригоді сучасним ученим. Доступ до цих видань мають здебільшого книгознавці, мистецтвознавці, літературознавці, художники, видавці.

Мета проєкту: в межах чинного законодавства з авторського права ознайомити широкий загал із найкращими зразками зібрання.

Ймовірно, надалі, за домовленістю з авторами та видавництвами, колекцію електронної бібліотеки поповнять і сучасні видання.

Шедеври світової літератури — це основний напрям діяльності ЕБ НБУ для дітей. Сучасні видання — це перспективний план, а отже, складно визначити терміни його реалізації.

8. *Дитяча онлайн-бібліотека "Читанка"* (<http://chytanka.com.ua/>). Розробники сайту звертаються до користувачів: "Привіт, ми — Таня, Таня і Світлана. Наш веб-проєкт "Читанка" — це дитяча публічна онлайн-бібліотека.

Коли ми були дітьми, у нас було дуже багато дитячих книжок. Зокрема, україномовних. Це були прекрасні книжки з чудовими малюнками. Немало з них і досі збереглися. Ми хочемо поділитися цим добром із сучасними дітьми.

Ми не скануємо сучасні дитячі книжки і не станемо їх викладати на цей сайт, якщо нам хтось надішле. Сучасну дитячу книгу можна купити у крамниці. У нашій бібліотеці будуть тільки ті книги, які давно не перевидаються і яких у крамницях не знайдеш.

Незважаючи на це, варто пам'ятати про авторське право. Матеріал, розміщений на цьому сайті, на-

лежить видавництвам, письменникам, ілюстраторам. Якщо Ви хочете мати якусь із давніх книг у паперовому вигляді, спробуйте звернутися до видавництва, вказаного в анотації. <...>

Втім, деякі примірники можна придбати у букіністів, які віднедавна співпрацюють із "Читанкою". Щоб знайти їх, наберіть у пошуку слово "придбати".

З перших кроків знайомства із сайтом розробники намагаються ототожнити себе з читачем, стати йому за вчителя чи старшого товариша, чому сприяє неформальна манера спілкування. Як і попередня, ця бібліотека має власну концепцію: презентує лише старі дитячі книги, що давно не перевидаються, а отже їх важко придбати. Пошук здійснюється за допомогою систематичного та алфавітного каталогів, за прізвиськом автора чи художника-ілюстратора. Співпраця з букіністами розширює комерційний сектор бібліотеки.

9. *E-bookua.org.ua* (<http://e-bookua.org.ua/>). Сайт планувався як ресурс, на якому зібрано художню літературу українською мовою. Проте спектр репрезентованих видань значно ширший: твори зарубіжних авторів, біографії, історичний роман, пригод, фантастика, фентезі, детективи, бойовики, любовні романи, сучасна проза, публіцистика, новини, наукова та освітня література тощо. Для підвищення популярності на сайті розміщено ігри та аудіокниги.

Основну увагу розробники приділили художній класиці різних літератур світу українською мовою. Сайт розрахований на шкільну учнівську молодь.

10. *"UkrLit.org"* (<http://ukrlit.org/>). Публічна електронна бібліотека української художньої літератури, що репрезентує художні твори та біографії письменників. Пошук здійснюється за автором, назвою, мовою, роком написання. Літературу поділено за родами (проза, поезія, драма), жанрами (поєми, гімни, балади, байки), піджанрами (поєма-містерія, драма-феєрія). Також на сайті подано словник і онлайн-транслітерацію з української мови на англійську. Тлумачний словник української мови містить слова та словосполучення з різних словників.

На сайті зазначено: "Словник УКРЛІТ.ORG побудовано за принципом єдиної перехресної електронної бази слів і словосполучень в українській мові та словникових статей до них за різними словниками. Такий принцип дозволяє окремо виводити опис до слова по одному словнику, окремо по всіх словниках.

Крім того це дає можливість сформувати сукупну динамічну базу слів та словосполучень за різними словниками.

Кожна словникова стаття супроводжується вихідними даними: словник, том, сторінка. Це забезпечує належний академічний рівень і дозволяє користуватись словником у наукових колах.

Словник має кількарівневу систему навігації (словник, дві літери, близькі слова) та пошук з інтегрованою системою автоматичної підказки на 15 слів".

Висновки. Проаналізовані електронні бібліотеки мають низку спільних рис: 1) це вільнодоступні мережеві електронні ресурси, що спрощують доступ читача до актуальної інформації; 2) спеціалізуються на художній та освітній літературі; 3) належать до вільних популярних бібліотек, тому не зберігають наукові чи вузькоспеціальні професійні тексти; 4) мають за мету підвищити національну свідомість молоді, прищепити любов до рідної мови, літератури, фольклору.

Наша держава активно працює над створенням електронних бібліотек різного спрямування, однак, на думку дослідника І. Лобузїна, "в Україні наразі не розроблено цілісної системи нормативно-методичного забезпечення процесів створення масштабних бібліотечних цифрових ресурсів, гармонізованої з міжнародними стандартами та нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства. Безперечно, проблема вироблення єдиних технічних та технологічних підходів до оцифрування бібліотечних документів та створення цифрових бібліотек, обґрунтування комплексу вимог до інформаційної інфраструктури цифрового бібліотечного фонду є актуальною" [8, с. 67].

Отже, більшість розглянутих ЕБ є однотипними і дублюють одна одну. Найімовірніше, це короткочасні проекти, що ґрунтуються на комерційній основі, проте вони відіграють вагомий роль в інформаційному супроводі, зокрема освітньої діяльності, саморозвитку тощо. Саме з таких крихітних цеглинок будеться храм української національної ідентичності в європейському просторі, адже "повноцінне входження української держави до європейської спільноти залежить від багатьох економічних, політичних та юридичних чинників. Не останню роль тут відіграє також інтеграція культурної спадщини української нації з європейською культурою" [9, с. 15].

Список використаної літератури

1. *Бондаренко В.* Електронні бібліотеки в контексті дистантного обслуговування користувачів / Вікторія Бондаренко // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 6. — С. 16.
2. *Павлуша І. А.* Створення та розвиток електронних бібліотек в Україні: бібліотекознавчий аспект (кінець ХХ — початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. іст. наук / Павлуша Ірина Анатоліївна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2002. — 208 арк.
3. *Резніченко В. А.* Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси / В. А. Резніченко, О. В. Захарова, Е. Г. Захарова // Проблеми програмування. — 2005. — № 4. — С. 60—72.
4. *Лобузїна К. В.* Лінгвістичне забезпечення електронних бібліотек / К. В. Лобузїна // Реєстрація, зберігання і обробка даних. — 2001. — Т. 3, № 3. — С. 78—87.
5. *Пасмор Н. П.* Електронні бібліотеки як елемент інформаційного суспільства. — Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5526/1/Pasmor.pdf>. — Назва з екрана.
6. *Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України : монографія / О. С. Онищенко [та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : [б. в.], 2013. — 224 с.*

7. *Турменко І.* Цифрова історико-культурна спадщина на веб-сайтах архівних установ України та Франції: порівняльний аналіз. — Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/25024/1/134-282-283.pdf>. — Назва з екрана.
8. *Лобузін І. В.* Технології інтеграції міжнародних та національних бібліотечних цифрових ресурсів / І. В. Лобузін // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* — Київ, 2017. — № 1. — С. 66—78.
9. *Коновал Л.* Функціонування національних цифрових бібліотечних проєктів у контексті формування електронної бібліотеки "Україніка" / Л. Коновал // *Бібліотечний вісник.* — 2016. — № 2. — С. 11—16.

Natalia Loshchinskaya

Popular online libraries with Ukrainian content

New historical stage of development of society in the XXI century determines the need for transformation of scientific and practical activity of modern scientific libraries, improvement and development of certain provisions of library science, harmonization of library theory and practice with the basic requirements of the modern online community. The outlined problems should be facilitated by the Law of Ukraine "On the National Program of Informatization" (№ 74/98-BP of February 4, 1998), which regulates the processes of providing citizens and society with timely, reliable and complete information through the widespread use of Internet technologies. The place, role and prospects of functioning in the information space of electronic libraries with Ukrainian-language content are investigated in the article. The ten most popular modern libraries are reviewed by their structure, tasks, content and content, openness of information and more. A brief overview of the works of Ukrainian researchers and the UNESCO-approved European Digital Heritage Charter is presented.

The issue of creating online libraries is topical, and therefore, in the information and library environment, various aspects of their activity are being actively studied. First of all, it is important to pay attention to the connection of electronic libraries with the educational needs of high and high school students. Today, virtual library resources are one of the most productive areas for digital technology development, and we can confidently predict their intense development in the near future.

Keywords: online library; digitization; content; digital document; website; digitized resources; digital media; media files

References

1. Bondarenko V. (2015). Elektronni biblioteki v konteksti dyskantnoho obsluhovuvannya korystuvachiv. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 6, pp. 141—156.
2. Pavlusha I. A. (2002). *Stvorennia ta rozvytok elektronnykh bibliotek v Ukraini: bibliotekoznavchyi aspekt (kinets XX — pochatok XXI st.* PhD dissertation (History). V. Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv.
3. Reznichenko V. A. (2005). Elektronni biblioteki: informatsiini resursy ta servisy. *Problemy prohramuvannya*, 4, pp. 60—72.
4. Lobuzina K. V. (2001). Lihvistychnе zabezpechennia elektronnykh bibliotek. *Reiestratsiia, zberihannia i obrobka danykh*. Vol. 3 (3), pp. 78—87.
5. Pasmor N. P. (2019). *Elektronni biblioteki yak element informatsiinoho suspilstva*. Available at: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5526/1/Pasmor.pdf>.
6. Onyshchenko O. S. (2013). *Tendentsiї vplyvu hlobalnoho informatsiinoho seredovyshcha na sotsiokulturnu sferu Ukrainy*. Kyiv.
7. Turmenko I. (2020). *Tsyfrova istoriko-kulturna spadshchyna na veb-saytakh arkhivnykh ustanov Ukrainy ta Frantsyi: porivnyalnyi analiz*. Available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/25024/1/134-282-283.pdf>.
8. Lobuzin I. V. (2017). Tekhnolohiї intehratsiї mizhnarodnykh ta natsionalnykh biblioteknykh tsyfrovnykh resursiv. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, pp. 66—78.
9. Konoval L. (2016). Funktsionuvannya natsionalnykh tsyfrovnykh biblioteknykh proektiv u konteksti formuvannya elektronnoi biblioteki "Ukrayinika". *Biblioteknyi visnyk*, 2, pp. 11—16.

Надійшла до редакції 21 січня 2020 року

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ



УДК 025.321:004'24](045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.2(282).33-37

Олександр Кузнецов,

*завідувач відділу наукового комплектування та опрацювання фондів ДНТБ України,
e-mail: kuznetsov021@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9902-1295>*

Автоматизація створення бібліографічного опису авторефератів

У статті розглянуто аспекти оптимізації процесу каталогізації авторефератів дисертацій у Державній науково-технічній бібліотеці (ДНТБ) України. Автоматизація введення бібліографічних описів авторефератів дисертацій у базу даних ґрунтується на тому, що згідно з чинними правилами бібліографічний опис видання здійснюють із титульного аркуша. Однак автореферати не мають титульного аркуша, тому каталогізатори опрацьовують основні відомості, уміщені на обкладинці. Відповідно до правил складання автореферату дисертації титульний аркуш оформлено так, що кожний абзац містить певну бібліографічну інформацію.

Процес автоматизації створення бібліографічного опису авторефератів фактично передбачає програмне розставлення індексів розділення в тексті з обкладинок цих документів, що спрощує їх подальший імпорт у відповідну базу даних.